

Van stadsgas naar aardgas

door Jan van den Noort

Veel Rotterdammers gebruiken vandaag de dag aardgas voor het verwarmen van hun huis of voor het koken van hun maal. Maar nog niet zo lang geleden kwam het Rotterdamse gas niet uit de gasvelden van de NAM in Groningen of uit de Noordzee, maar werd het gas geproduceerd in de gasfabrieken van het Gemeente-Energiebedrijf. Daar werd uit steenkool stadsgas vervaardigd. De eerste Rotterdamse gasfabriek, die aan de Scheepstimmermanslaan, begon al in 1827 met haar productie. Bijna anderhalve eeuw later, bij de komst van het aardgas, werd de laatste gasfabriek gesloten.

Bij overschakeling van stadsgas op aardgas moesten vrijwel alle gaskachels en -fornuizen worden omgebouwd om ze geschikt te maken voor aardgas. Ook Rotterdam moest eraan geloven. De ombouw werd landelijk voorbereid, ging in 1964 van start en werd in een hoog tempo binnen vier en een half jaar uitgevoerd. Een groot aantal enquêteurs bracht huisbezoeken om te weten te komen welke toestellen moesten worden aangepast. Aan de hand van een herkenningsboek, dat ook wel spottend de 'flora van de huishoudelijke toestellen' werd genoemd, konden zij achterhalen om wat voor apparaten het ging en vaststellen of ombouw zin had. Vervolgens was het zaak om de ombouw - én de aansluiting - goed te plannen, zodat de klant zo kort mogelijk zonder gas zat. In een hal naast de Gemeente Gasfabriek Feijenoord werkte een grote groep ombouwpersoneel aan de aanpassing van de Rotterdamse apparaten.

In vier jaar tijd werd het Rotterdamse verzorgingsgebied overgezet op aardgas. Op 6 juli 1965 werd het eerste Groningse aardgas geleverd. De fabrieken voor stadsgas waren daarmee overbodig geworden. Op 19 april 1968 produceerde de Gemeente Gasfabriek Feijenoord de laatste kubieke meter stadsgas, de enorme gashouders konden worden gesloopt en verdwenen grotendeels uit het stadsbeeld.

Vele tientallen jaren later wordt Rotterdam op een onprettige manier herinnerd aan de tijd dat de stad nog gasfabrieken had. De bodem onder de voormalige Gemeente Gasfabriek Oostzeedijk blijkt ernstig verontreinigd en het gaat een lieve cent kosten om de vuiligheid weer op te ruimen. Het vergt veel energie en overredingskracht om te zorgen dat dat geld er komt. De bewoners van de Vlinderbuurt kunnen erover meepraten. Vijfentwintig jaar na het stoken van het laatste stadsgas krijgen zij de rekening gepresenteerd. Vergelijkbare problemen kunnen zich overigens ook op andere plaatsen aandienen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het voormalige gasfabriekterrein aan de Scheepstimmermanslaan, bij de Zalmhaven, waar tussen 1827 en 1887 een Engelse gasfabriek stond. Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw was de gasfabricage

- en de vervuiling die ermee gepaard ging - echter een gemeentelijke aangelegenheid. Vanaf 1879 produceerde de gemeente Rotterdam zelf stadsgas, aanvankelijk in de Gasfabriek Feijenoord, vanaf 1884 in de Gasfabriek aan de Oostzeedijk en vanaf 1913 aan de Keilehaven. In Pernis en Overschie stonden eveneens gasfabrieken en Delfshaven had er zelfs twee. Waarschijnlijk zal stadsgas de gemoederen, ook na het saneren van het terrein aan de Oostzeedijk, nog wel een tijdje bezig houden.

De ombouw van stadsgas op aardgas is een van de verhalen die u aantreft in Licht op het GEB, Geschiedenis van het Gemeente-Energiebedrijf Rotterdam, een boek dat in opdracht van het GEB geschreven werd door de de auteur van voorgaand artikel; zie ook bij onze rubriek Rotterdamse uitgaven.

In de jaren zestig ging Rotterdam over van stadsgas op aardgas. Het GEB voerde een intensieve reclame- en voorlichtingscampagne om al zijn afnemers op de hoogte te stellen van de gang van zaken. (Fotografie Gemeentewerken (1966), Archief GEB)

Verscheen eerder in *Ons Rotterdam* 15(1993) 1. 25.